

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis lesv Pars ...

Libris Qvatvor Conseqventibvs Pertexens, Quae post beatum S. Xauerij
Obitum Soc. Patres ad Dei gloriam in iisdem Prouinciis gessere

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1667

23. Labores, & patientia F. Aiuari, & P. Antonij Erodiaë finis Ormuzien.
missionis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11445

Gaulos cataphractos duos ad litus applicat Septembris nono & decimo. Exploratum in urbem Turcas mittit ducentos qui habitatore vacuam percurant, expilant, triremes duas, ad summum refecti auri agentique immenso pondere, pannisque pretiosissimis, Prætoris barbari de præda partem eximiam. Arcem postridiè subductis in terram bellicis machinis, terra marique, aggreditur stringere, jubet septem locis tormenta vibrari & diu noctuque explosione assidua arcem quati, ejusque præcipuè munitissimum propugnaculum, verum etsi canni sesquipedalis tubi, & grandes basilisci fulminarent, vix globi muros attigerant, cum cassis ictibus resultantibus cadebāt, siue murorum hæc esset firmitas, siue imperitia libratoris globos, & puluerem ex interjecto spatio inique ponderantis; vel quod obsessis persuasum mansit, Deus perniciem ab iis auerteret. Vni quod aiebam propugnaculo majori tam densa tempestas ingruebat, vt caput in defensionem proferret nemo, quin statim mortuus efferretur; donec scientissimus ex arce librator, acie tam docta collineauit in decumanam hostium machinam, vt inducto in eam globo, ineptram vsui prorsus efficeret: instaurata est quotidie per duas hebdomadas igniaria hæc arietatio. Nec vnquã têtata impressio. Sed Peribeclus ab suis astrologis infaustâ minantibus territus si ad Ormuzium moras traheret longiores, & Lusitanorum confidentia fractus, qui se ad nongentos è muro canteriatas armatos catapultis, cum toto machinarum armamentario ostendebant, collecto in naues milite, vel fugæ vel receptui cecinit, & Chesiomen vela fecit, vbi multis tum peremptis tum captis; rem omnem prædatus est Arabum mercatorum qui eò perfugerant. Inde Bassoram ad sinus ingressum, postea Mecham vertit, demum aut Cairi, aut Mechæ in patria (nam in hoc scriptores dissident) Bassæ jussu, pro rebelli magis pyrata quam duce, supplicio capitis vitam clausit. De se Gonzalus etsi nihil scripserit, sed qui erant in arce Lusitani, mira de illo retulere, ac se quidem Berzeum si adhuc Ormuzij fuisset pro belli Duce optaturos, sed eius virtutem admirandam ita in se representare Gonzalum, vt alium non desiderarent, vocabantque arcanum sanctimonix thesaurum, cuius excellentiam pretij, aduersa temporum luculenter probarent.

Dum hæc Ormuzij geruntur, Magostani F. Aluarum Mendesium, sua quoque calamitas, & discrimina exercent. Quos eò deduxerat quadringenti, viri, feminae, pueri, omnes de infima, & egena plebe, nulla satis consolatione leniri poterant, tum quod sua omnia Turcis diripienda reliquissent; tum quod pulsi magis quam missi; ad gentem diuertissent, esto quidem amicam verum Saraccnam, hoc est fidem suam ex suis commodis exigere solitam. Accepit humaniter Magostani præfectus imbellem turbam, cuius pars maxima de suo victitabat; reliquos Aluarus pecuniolis vtcumque alebat, quas Lusitanorum misericors pietas dederat abeunti. Sed nihil æquè hominem vexabat, vt infelicium illorum rapax improbitas qui cum ferme vna promiscuè viuerent, alij aliis paucillum id quod ad victum

25

Labores, &
patientia F.
Aluari, & P.
Antonij Ero-
dix & finis
Ormuzien.
missionis

victum

victum haberent, auferebant; ex quo rixæ inter eos & pugnæ, & qui-
 bus diceret, qui conciliaret diffidentes, præter Aluarum nemo, à quo
 erat necesse tam accurata cautione, censuram acerbam in refractarios
 moderari, vt inhiherentur quidem à peccando, sed pœnæ impatientia
 non agerentur in peiora: erant enim assiduæ illorum minæ, eiuratos se
 religionem, & Maurorum ritui accessuros, quod in desperabundis, &
 inter Mauros, non erat dictu, quam factu procliuius. Eam ob rem stu-
 dere vario genere pietatis haberet illos occupatos; memorare sæpius
 aliqua de Deo, multas quotidie horas infumere in explicanda illis fidei
 doctrina. Sed vbi perlatum de classe Turcica Ormuzium premente; pa-
 lam mox strepere, tumultuarique indigenæ, offensi pridem quod Ma-
 hometo deuota vrbs, Christi nomine ac mysteriis personaret; minari
 apertè, atque insolenter se post quadriduum tum ipsi Aluaro, tum eius
 mendicæ quadringentorum coloniæ capita demessuros (arcem enim
 scelesti expectabant vix per quadriduum fore Lusitanam) enimvero in-
 dignum & intolerandum, homuncionem suis obnoxium gladiis, & pro-
 pe mancipium, inter se ritum quem execrabantur, haud minus libere,
 audenterque iactare, quam si versaretur in media Christianitate. Oc-
 cursurus furori perditorum, & gregis sui incolumitati cauturus Aluarus
 Miramasciamo arci præpositum, conuenit, rogauitque sibi vt pergere
 liceret, suis doctrina solita imbuendis, molliuitque tam benignè ani-
 mum barbari in ejus sententiam Deus, vt minaretur capite luicurum,
 si quis suorum Christiano cuiquam fecisset injuriam. Sedata hoc metu
 plebe inimica, en nouæ pepello stolido, ipsis à Christianis turbæ. De-
 prædatione Ormuzij audita, arcisque illius obfessæ angustiis, vsque
 aded animos abiecere, vt sua quisque à tergo cum sarcinula se Aluaro
 sisteret, certus in interiora vrbium remota fugere, non dubio à Mauris
 aut seruitutis, aut religionis, aut mortis periculo. Hic prudens Alua-
 rus, ita se dicendo atque illos in omnem partem egit, vt desperatum con-
 silium tantisper omitterent. Nuntiatum interim Turcarum Ormuzio dis-
 cessus, cunctisque jam in reditum lætis, noua iterum sæuit calamitas,
 qua & ipse tantum non periit, & quos ducebat vniuersi. Solet quotan-
 nis medio Septembri Magostani, corrupto cœli tractu quodammodo
 aër putrescere, veneni vis morbo in omnes animantes nedum in ho-
 mines funditur: caput petit primum, & cerebri vsus, post febres inducit
 peracutas; causam indigenæ stellam volunt cujus ad meridiem exortu,
 cernas armenta, & pecora incessu vacillare tanquam vertigine affecta.
 Sive autem maleficio ejus stellæ, seu conditione soli pestifera vitietur
 æelum, toto certè Octobri & Nouembri, lues annua grassatur, sensitque
 illam cum suis Aluarus quo dempro cum paucis omnes ægrotarunt, ipse
 omnibus medicus, & curator fuit; præter quatuor infantes, & femi-
 nam nullus interiit; tandem alacres vniuersi ductore optimo præeunte
 remigrauerunt Ormuzium. Sed post cladem à Turcis acceptam, infelix
 ciuitas, habitatore tam raro colebatur, vt qui biennio post eam vidit,
 familia

familiarum vix duo triaue millia numerarit, cum esset antea innumeris
 ciuibus summè frequens. Nec duobus his operariis propterea defuit
 quo occuparentur supra vires, quare diuturna tum perpeffione, tum
 anni caloribus labori nimio maxime infestis, ita ægotarunt, vt nunquam
 valuerint ministeria omiffa repetere, sed necessario fuerint Goam reuo-
 candi. Submissus in eorum locum P. Antonius Eredia cum F. Simone
 Dauera; hi anno 1553. Maij vigesimo subiere Ormuzium, post discul-
 sam ventis à Deo impetratis malaciam, quæ ad vltimam famem illos
 redegerat. Stabat tum etiam nostrum S. Pauli Collegium ab igne per
 obsidionem semel & iterum in illud coniecto, incolume & dictabant
 ciues S. Paulum, suo ense domum suam fortiter defendisse. Eo se nostri
 contulere. Sed cum ab vrbe distaret plurimum, dum it redit per solem
 sibi infuetum & vrentem Eredia in morbum incidit ex quo ægte admo-
 dam euasit, coactusque est ciuium precibus in urbem transire, vbi cu-
 biculo paupere juxta nosocomium habitauit, relicto Collegij custode
 pio heremita vitæ solitariæ cultore. Illic Eredia ad continuatos quin-
 quennio decessorum labores addidit puerorum scholam, quos legere
 docebat & scribere, adhibebatque ad Christiana opera communi bono
 adjuvanda. Regis quatuor concubinas à Mahometo ad Christum tra-
 duxit, multos desiderio incensos vitæ sanctioris transmisit in indiam,
 nomen religiosis ordinibus daturus. Multas partim à turpi consuetu-
 dine, partim ab ejus periculo abstractas, honestis matrimoniis collocavi-
 vit. Effecit vt vellent Christiani regionem vrbis incolere à Mauris &
 Iudæis seiuncti, cum mixtim antea iisdem omnes ædibus habitarent,
 magno & fidei, & morû dispendio. Secuti sunt illum, insisteruntque ipsius
 laboribus multo plures, quam quidam scriptorum referant. Habent
 certè illorum tot nomina Ormuzienses nostræ tabulæ, vt longum sit ea
 describere, cui numero causam dedit, infesta externis soli eius, & solis
 natura, religiosi potissimū, quibus deerant laborum, & æstus leuamina
 indigenis ferè communia: proinde illic morari diutius nō dabatur absque
 valetudinis, aut vitæ iactura, fuitque plane mirum Erediam annos quin-
 que inter eas ærumnas vivum illic egisse, quæ alium quemuis quinque
 mensibus confecissent. Duos nobis mors abstulit, vnus oculos amisit,
 reliqui morbis ad extrema deducti, depositique à medicis tam profliga-
 tis viribus, & natiua temperie mansere, vt Goam reuecti nunquam exin-
 de valuerint. Quamobrem de vita pro animorum salute deuonenda
 cum ageretur, par erat inter nostros Ormuzij, & Iaponiæ ac Molu-
 censium pretium, nisi quod Ormuzij auarè operi, conuersionum fructus
 respondebat, nec martirij nomine mors illic obita censebatur. Hic fuit
 per nostros Ormuziensis agri cultus ab anno post sesqui millesimum 49.
 ad 68. quo Goæ publici confessus decreto cautum est ne in minoribus
 Lusitanorum arcibus agere sinerentur, nisi vno tantum ex Ordine reli-
 giosi: cumque Ormuzium paulo ante Patres Dominicani aduenissent,
 is Pater Quadrius nostrorum in India Prouincialis libenter loco cessit;

quanquam, & ipsi in ea statione haud diu hædere, vt suos alibi apud Indos vtilius occuparent.

24.
Berzei Goā
Ormuzio
reditus.

Nunc Berzeum sequamur Goam redeuntem: vehebatur gaulo prætorio cum Noronia summo classis præfecto, sexcentos eadem ferebat nauis, quæ nautas qua milites; ponè minora nauigia, reliquam partem victoris exercitus. Dierum quindecim vt solet nauigatio futura sperabatur, sed per feras ventorum marisque tempestates, & exitij vltimi crebra pericula, Goam applicare non licuit, nisi mense altero exeunte postquam Ormuzio soluerant: Creditum id, Deo factum miserante, vt Apostolici viri studio efficaci, tum illa naualis militia emendaretur moribus magis christians à quibus plurimum aberrabat; tum vt oris quas transursu radèbant, breuis eius mora, multum salutaris inferret compendij: Nam de his quidem Gonzalus tradit, Berzeum quocumque pedem immitteret pietatis sparsisse incendia, quorum aliqua postmodum vestigia cernemus. Sed multo felicius in ipso exercitu, in quo prauam diffidendi, ludendi, iurandi libidinem, pace, religiosis operibus, & diuinis laudibus mutauit. Concionem habebat quotidie, ad hanc summa è puppi prætoria signum tubis dabatur, quo demissis antennis remisque suspensis, nauigia omnia præsto erant, cimbalque iactabant, quæ primarios quosque de singulis audituros dicentem, in gaulum deferrent, id enim gratiæ Noroniam rogarant: qua porro messe sementis hæc fieret, intelligatur sane vel ex eo quod militum duces, & nobiles, interque hos duo non indocti, se illi vitæ non modo socios propense obtulerint, sed discriminum, & acerbitatum quæ in conuersionem Iaponia haurire properabat. Transliebat inrerdum in alias naues, subleuandis earum ægrotis, pœnitentibus audiendis, instituendis rudibus, & remigibus, simultatibus placandis, & quædam ibidem officia præscribebat quotidianæ pietatis. Maseaten primû in Arabia attigit, bis illic sub dio concionatus est concubinatus multos Christianis mutauit nuptiis; inter alios, ad amicitiam primarios nobiles reuocauit duos, factiosis pridem, & cruentis verimque inimicitis fauientes: Hi luce palam spectante populo, complexi mutuo, & deosculati, teste sacro Euangelio amicitiam iurarunt, non modo in perpetuum fidam, sed etiam fraternam. Inde Calaiatem, post promontorium Rosalgates; Goam versus flectendo, arcem Diu, ac demum Bazainum cum aliqua vbique præteruerti mora, nonos vbi que animarum quæstus ex Berzei concionibus viderunt. Bazaini dum aquatur classis inuitat illum in myoparonem egregius Christi operarius è tertio B. Francisci ordine ad visendam gentem quam non ita pridem Ecclesiæ sanctæ adiunxerat; aduentanti obuiam procedunt, excipiuntque cum palmarum ramis, & cantibus, singulari veneratione. Tanam sub hæc descendit, vnde illi quoque magno supplicantium agmine, & festo tubarum concentu occurritur. Illinc recreatis publico sermone ciuibus, ad inspiciendos Chiaulenses Christianos pergit, qui eius audiendi longa expectatione tenebantur: venienti occurrit honoris gra-